

Посланство Краљевине Југославије у Аргентини - Буенос Ајрес 1928-1945 (1928-1945)

(Историјска белешка)

ИСТОРИЈАТ СТВАРАОЦА ФОНДА

Надовезујући се на идеолошке, политичке и дипломатске основе активности Краљевине Србије и Југословенског одбора из времена с краја Првог светског рата,¹ и наследивши правне надлежности Генералног конзулата Краљевине СХС у Аргентини, Посланство у Буенос Ајресу започиње своју делатност у јануару 1928. године као једино дипломатско представништво Краљевине СХС – Краљевине Југославије у целији Јужној Америци. У исто време оно представља конкретан дипломатски израз тежњи и неопходности југословенске државе, исказаних од самог њеног настанка, да својом активношћу и утицајем обухвати бројно исељеништво јужнословенског порекла на територији тог континента. Већ према искуству Генералног конзулата Краљевине СХС у Буенос Ајресу, установљеног у јануару 1922. године,² ново заступништво се нашло пред великим бројем исељеника,³ мањом из крајева који су били под Аустроугарском и већином хрватског порекла,⁴ те се суочило с проблемом пропагирања југословенске и идеје заједничке државе у понекад веома ненаклоњеној средини, што ће у будућности и одредити тешкоте његовог деловања. Ипак, ослонивши се на већ установљене везе, утицај у колонији, дефинисане начине рада, југословенски оријентисане делове исељеништва и делимичне успехе у организовању конзуларних заступништава широм

¹ Љ.Антић, *Наше исељеништво у Јужној Америци и стварање југословенске државе*, Загреб 1987. године.

² AJ-334, УО Укази, Пр. Пов.бр. 227 од 15. јануара 1922. године.

³ Алманах Краљевине СХС за 1927/1928. годину доноси приближан податак о броју од 140.000 исељеника у целији Јужној Америци, а процене посланика су се кретале 150.000-200.000, док К. Дерадо и И. Чизмић у својој књизи *Исељеници отока Брача, Брачки зборник бр.13*, Загреб 1982. наводе број од "близу" 150.000 исељеника пред Други светски рат само у Аргентини.

⁴ К. Дерадо, И.Чизмић, наведено дело, аутори наводе да је пред Други светски рат било "око" 105.000 Хрвата само у Аргентини.

Јужне Америке које је остварио Генерални конзулат,⁵ Посланство Краљевине СХС је и у првим годинама свога постојања било у стању да, на вишем нивоу, приступи активном раду међу југословенским исељеницима.

Како је већ 1923/1924. генерални конзул, услед разумевања озбиљности, дубине, сложености и ширине послова пред којима се нашао, а на темељу јасно исказаних жеља југословенске колоније, изразио своје мишљење о неопходности снажније активности међу исељеништвом, те у више наврата поднео предлоге о уздизању нивоа представништва Краљевине СХС у ранг Посланства,⁶ југословенске власти су одлуку о установљењу Краљевског посланства донеле 1926. године,⁷ да би је и конкретно спровеле у дело Указом од 29. фебруара 1928. године.⁸ Дотадашњи генерални конзул др Иво Грисогоно истог дана је постављен за изванредног посланика и опуномоћеног министра Краљевине СХС у Буенос Ајресу.⁹

Новостворено дипломатско представништво преузело је надлежност над свим тада постојећим конзулатима, док је, судећи према увиду у грађу фонда, Генерални конзул јопи извесно време наставио да делује под управом Посланства све до априла 1929. године, када је решењем заступника министра иностраних дела претворен у конзуларно одељење Посланства,¹⁰ а званично је укинут 19. маја 1929. године.¹¹

Први посланик Краљевине СХС у Републици Аргентини предао је акредитиве 15. маја 1928. године¹² и мада је он сам одмах, као и његови наследници касније, тражио могућности акредитације и код других јужноамеричких влада, посебно Чилеа и Уругваја, а такође извештавао о потреби оснивања нових дипломатских представништава, то питање како ће се видети даље, није решено све до средине тридесетих година.

Када је Иво Грисогоно у јануару 1929. године стављен на располагање,¹³ дужност у Буенос Ајресу преузео је у својству вршиоца дужности отправника послова дотадашњи секретар Владимир

⁵ Види фонд Генералног конзулатата у Буенос Ајресу.

⁶ AJ-385, Извештај генералног конзула Пов.бр. 74/26 од 16. новембра 1926. године.

⁷ AJ-385, Извештај генералног конзула Пов.бр. 70/26 од 9. новембра 1926. године.

⁸ AJ-334, УО Укази, Пр.Пов. бр. 590 ф-1.

⁹ AJ-334, УО Укази, Пов. бр. 591 од 28. фебруара 1928.

¹⁰ AJ, 385-30-209, Извештај Пов.бр. 257 од 10. јуна 1929. године.

¹¹ AJ-334, УО Укази, Пр.Пов.бр. 2112 од 19. маја 1929. године.

¹² AJ, 385-30-209, Телеграм посланика Пов.бр. 14 од 18. маја 1928. године.

¹³ AJ-334, УО Укази, Пов.бр. 397 од 25. јануара 1929. године.

Мариновић,¹⁴ а наследиће га као нови изванредни посланик и опуномоћени министар Милорад Стражнички.¹⁵

На овом послу Милорад Стражнички остао је до новембра 1930. године, када је вођење Посланства, као в.д. отправника послова, преузео Зорислав Драгутиновић,¹⁶ а као нови посланик Иван Швегел заступао је интересе Краљевине Југославије од марта 1931. године.¹⁷ Пошто је и Швегел премештен из Аргентине у јуну 1932. године,¹⁸ заменио га је секретар З. Драгутиновић поново у истом статусу као и претходни пут, па иако је, у међувремену, Рајко Винтровић формално био постављен на место посланика,¹⁹ а и сам у два наврата бивао распоређен на друге дужности,²⁰ ипак остао да води послове у Буенос Ajресу све до 31. јула 1934. године.²¹

Августин Мишетић, саветник у Посланству, постављен у марту 1934. године²² на место отправника послова, обављао је ту дужност до новембра 1936. године, када га је заменио Божидар Стојановић, који је имао исти статус и исту функцију.

Тако је Посланство у Буенос Ajресу функционисало на нивоу отправника послова, практично од августа 1932., све до новембра 1936. године, иако су у међувремену као посланици номинално постављани, прво Божидар Пурић у јуну 1935. године,²³ а затим и Владислав Мартинац,²⁴ али они никада нису преузели ту дужност.

Тек је у јулу 1936. године постављен нови изванредни посланик и опуномоћени министар Изидор Цанкар,²⁵ који је нешто касније, у јуну 1937. године, у истом статусу акредитован и код бразилске владе.²⁶ Стицајем околности, Изидор Цанкар је на функцији посланика у Буенос Ajресу провео више времена но било који од његових претходника и тек

¹⁴ AJ, 385-30-210, Записник о примопрадаји дужности шефа Посланства, Пов.бр. 51 од 20. фебруара 1929. године.

¹⁵ AJ-334, УО Укази, Пов.бр. 495 од 7. фебруара 1929. године.

¹⁶ AJ, 385-30-210, Записник о примопредаји дужности Пов.бр. 479/30 од 21. новембра 1930. године.

¹⁷ AJ-334, УО Укази, Пр.Пов.бр. 1324 од 12. марта 1931. године.

¹⁸ AJ-334, УО Укази, Пр.Пов.бр. 2631 од 13. јуна 1932. године.

¹⁹ AJ-334, УО Укази, Пов.бр. од 14. новембра 1932. године.

²⁰ AJ-334, УО Укази, У.Пр.Пов.бр. 5008 од 7. новембра 1932.; и У.Пр.Пов.бр. 1043 од 30. јануара 1933. године.

²¹ AJ, 385-30-210, Записник о примопредаји дужности, Пов.бр. 352 од 31. јула 1934. године.

²² AJ-334, УО Укази, У.Пр.Пов.бр. 1423 од 28. марта 1934. године.

²³ AJ-334, УО Укази, У.Пр.Пов.бр. 1958 од 3. јуна 1935. године.

²⁴ AJ-334, УО Укази, У.Пр.Пов.бр. 2558 од 30. јуна 1935. године.

²⁵ AJ-334, УО Укази, У.Пр.Пов.бр. 3284 од 13. јула 1936. године.

²⁶ AJ, 385-30-209, Допис МИП-а који се позива на решење Министарског савета и министра иностраних послова У.Пр.Пов.бр. 2857.

постављењем Филипа Доминиковића, дотадашњег саветника Посланства,²⁷ предао је дужност у априлу 1942. године.

У својству привременог отпрашника послова Филип Доминиковић представљао је краљевску владу у Буенос Ајресу све до тренутка када је Указом из септембра 1944. године разрешен дужности,²⁸ а у новембру исте године на његово место, у истом статусу, дошао је саветник Виктор Кјудер, који је уједно био последњи представник Краљевине Југославије у Аргентини,²⁹ све до формирања владе Демократске Федеративне Југославије.

Посланство у Буенос Ајресу је, дакле, задugo било једино дипломатско представништво Краљевине СХС – Краљевине Југославије у Јужној Америци, па је, с обзиром на величину територија које је покривало, бројност, разуђеност, националну структуру и сасвим посебну друштвену позицију исељеништва у новом окружењу и свету, с једне, те на непостојање значајнијих дипломатских, економских, политичких и културних веза како са Аргентином тако и са другим државама тог континента, с друге стране, било у ситуацији да обавља специфичне послове у односу на остала представништва Краљевине Југославије у међуратном времену. Тако, осим уобичајених послова дипломатских заступништава³⁰ у тим условима Посланство је своју акцију међу исељеништвом усмеравало на заступање и ширење југословенске идеје на идеолошком, а заштиту и афирмацију заједничке државе на политичком плану, у веома осетљивој средини и са, услед разумљивих разлога, ограниченим могућностима. У том смислу Посланство је настојало да развије широку и снажну активност на културном и просветном плану, међу бројним исељеничким друштвима, у јавности земаља у којима је деловало, а посебан напор учињен је у области социјалне и правне заптите како би се обазбедили одговарајући услови рада, претежно аграрном и радничком елементу исељеничке популације у условима честих политичких и економских криза и нестабилности.

Посебан вид деловања представљала је неизекидна борба против антијугословенских и антидржавних организација, разноврсних провенијенција и идеолошких усмерења које су развиле широк спектар активности, од политичког организовања, преко акција у јавном, културном и црквеном животу, па до отворених аката тероризма, а које су

²⁷ AJ-334, УО Укази, У.Пр.Пов.бр. 446 од 20. марта 1942. године.

²⁸ AJ-334, УО Укази, У.Пр.Пов.бр. 1697 од 19. септембра 1944. године.

²⁹ AJ, 385-30-210, Записник о примопредају дужности Пов.бр. 488/44 од 7. новембра 1944. године.

³⁰ Види: М.Кисовец, *Дипломатски представници*, Београд 1939; Уредба о организацији МИД ..., Сл. новине Краљевине СХС, бр. 42, I, 10. мај 1919; Закон о уређењу МИП ..., од 25. марта 1930, Сл. новине бр. 72 – XXVI од 29. марта 1930; Закон о изменама и допунама закона о уређењу МИП ..., фебруар 1931, Сл. новине бр. 62 – XVIII, 1931.

се појачавале како су међунационални односи у самој држави бивали нестабилнији и заоштренији.

Уосталом, специфичности послова дипломатског представништва у Буенос Ајресу, можда су најбоље истакнуте у схватању и дефиницији које је у једном тренутку изнео сам отпавник послова З. Драгутиновић: "... Посланство у ужем смислу речи, које има да врши политички надзор над исељеништвом, да контролише почасне конзуле, надаље да прати опште политичке и економске прилике у овим земљама, и да о свему благовремено и исцрпно извештава Министарство. Поред тога, у дужност Посланства спадао би и иницијативан рад, вођење националне и економске пропаганде, организовање становништва, итд".³¹

Делујући првобитно као Генерални конзулат, а касније као Посланство Краљевине СХС - Краљевине Југославије, представништво у Буенос Ајресу је у дугом низу година било надређена инстанца великим броју почасних конзулатата широм Јужне Америке. Како је већ речено, то представништво било је само иницијатор организовања, те касније руковођења и усмеравања делатности конзуларне мреже. Тако су иницијативе - препоруке упућене Министарству иностраних дела већ 1923. године у погледу оснивања конзуларних представништава широм Јужне Америке, где је постојала висока концентрација југословенских исељеника, биле веома детаљне и увек усмерене ка формирању каријерних конзулатата, што никада није било могуће да се оствари, те су сва конзуларна заступништва Краљевине Југославије у међуратном времену остала на нивоу почасних конзулатата.

Изучавањем грађе тог и других фондова Архива Југославије, те литературе посвећене том питању утврђен је развој мреже конзуларних заступништава Краљевине СХС - Краљевине Југославије у међуратном периоду. Тако су, према Алманаху Краљевине СХС за 1921/1922. годину, на територији Јужне Америке постојала конзуларна представништва у Чилеу и то у Валпараизу и Пунта Аренасу на нивоу почасних конзулатата, док Алманах Краљевине СХС за 1925. годину наводи још постојање конзулатата истог ранга у Антофагасти, такође у Чилеу уз, наравно, тада већ постојећи Генерални конзулат у Буенос Ајресу, под чијом надлежношћу се ти конзулати налазе.³² У својој књизи "Срби, Хрвати и Словенци у Америци", Љ.С. Косиер наводи и Конзулат у Лими – Перу,³³ а у Алманаху Краљевине СХС за 1928. годину налази се исто стање мреже конзуларних представништава Краљевине СХС у Јужној Америци.

Међутим, већ у септембру 1928. године приступило се знатном проширењу конзуларне мреже Краљевине СХС на том простору, па су основани конзулати у градовима Розарио и Парана у Аргентини,

³¹ AJ, 385-30-209, Извештај Пов.бр. 648 од 15. децембра 1932. године.

³² Алманах КСХС за 1921/22. и Алманах за 1925. годину.

³³ Љ.С. Косиер, *Срби, Хрвати, Словенци у Америци*, Београд 1926.

чилеанским местима Сантијаго, Магеланес и Икике, те у Парагвају, у Асунсиону, Сао Паолу у Бразилу.³⁴ Када је у пролеће 1929. године основан Конзулат у Оруру – Боливија и касније у Монтевидеу, било је заокружено стварање конзуларне мреже Краљевине Југославије у Јужној Америци. У међувремену је учињен покупај да се у Бразилу, земљи с великим бројем југословенских исељеника, устали конзулатарно представништво професионалног типа, па је Указом из маја 1929. године,³⁵ за ту сврху отворен Генерални конзулат Краљевине Југославије у Сао Паолу, који је требало да функционише под ингеренцијом Посланства Краљевине Југославије у Буенос Ајресу, али је тај конзулат затворен већ у јуну 1930. године.³⁶

Сви наведени почасни конзулати били су под надлежношћу Посланства у Буенос Ајресу, све до тренутка оснивања Посланства Краљевине Југославије у Чилеу, 1935. године,³⁷ када су под јурисдикцију тог дипломатског представништва дошли они конзулати који су се налазили у самом Чилеу, Боливији и Перуу, док је оснивањем Посланства Краљевине Југославије у Рио де Жанеиру, 1938. године,³⁸ и Бразил изузет из надлежности Посланства у Буенос Ајресу, те је оно остало да управља пословима почасних конзулатата у Аргентини, Парагвају и Уругвају.

Функције почасних конзулатата у специфичним условима великих географских удаљености од Буенос Ајреса, те због других, већ наведених разлога, нису биле сведене само на уобичајене конзуларне послове, већ умногоме њихов рад бива посвећен и чисто политичким питањима, попут праћења и извештавања о активности политичких противника, организовања колоније у политичком смислу, пропагандног деловања и слично. Када се има у виду како најчешће није било једноставно да се за тако одговорне послове пронађу одговарајуће личности југословенског порекла, а посланици углавном нису били задовољни радом изабраних лица, не чуди да су многи од тих конзулатата, повремено, на краји или дужи период, обустављали своју активност, што је извесно стварало негативан утисак о југословенској држави.

УНУТРАШЊА ОРГАНИЗАЦИЈА СТВАРАОЦА ФОНДА

Како ниједним од наведених прописа о уређењу МИП-а, нити неким посебним актом није стриктно дефинисана унутрашња организација дипломатских представништава, а ни одређен број особља којима она

³⁴ AJ, 385-30-209, Извештаји посланика, Пов.бр. 78/31 од 10. децембра 1931. године; AJ-334.

³⁵ AJ-334, УО Укази, Пов. бр. 2114 од 31. маја 1929. године.

³⁶ AJ-334, УО Укази, Пр. Пов. бр. 1821 од 5. јуна 1930. године.

³⁷ Посланство Краљевине Југославије у Сантијаго де Чилеу отворено је у новембру 1935. године. Указ од 19. новембра 1935. године, *Службене новине*, бр. 285 – LXIX, 1935.

³⁸ Указ од 15. јуна 1938, *Службене новине*, бр. 145 – XLVII, 1938.

треба да располажу, о томе како је било организовано Посланство Краљевине Југославије у Буенос Ајресу могуће је да се говори само на основу сасвим непотпуних података из саме грађе фонда.

Док су за време постојања Генералног конзулатата све послове обављали генерални конзул, писар и четири дневничара,³⁹ оснивањем Посланства и претварањем Генералног конзулатата у његово конзуларно одељење, услед обима, сложености и различите врсте послова, то дипломатско представништво подељено је на: Краљевско посланство у ужем смислу и конзуларно одељење Посланства, а свако од њих располагало је одређеним бројем како професионалних чиновника, постављених Указом тако и помоћним административним особљем. Увидом у грађу фонда установљено је како је професионални кадар Посланства, осим самог посланика требало да чине још и саветник и секретар, али такав однос, упркос непрекидном настојању, оствариван је само делимично и ретко, и то у првим годинама постојања тог представништва, када су, осим посланика, постојала и два секретара, од којих је један радио у самом Посланству, а други водио његово конзуларно одељење.⁴⁰ Таква организациона структура одржала се за све време постојања Посланства Краљевине Југославије у Буенос Ајресу, с тим што се због различитих разлога службенички кадар с временом мењао у погледу статуса, стручности и броја.

РЕГИСТРАТУРСКО ПОСЛОВАЊЕ СТВАРАОЦА ФОНДА

Имајући у виду како ни Законом о архивама МИП-а, дипломатских и конзуларних заступништава, а ни другим актима, није конкретно прописан начин канцеларијског пословања, поново је само преко расположивих података из грађе фонда, те сачуваних књига, могуће делимично реконструисати административну праксу Посланства Краљевине Југославије у Буенос Ајресу.

Тако је утврђено да су у Посланству вођене три врсте протокола као основног начина евидентије аката. У поверљивом протоколу Посланства завођени су одговарајући документи, а вођени су и регистри за ту врсту докумената, који су даље распоређивани на политичке и конзуларне, да би касније, према предмету аката, били образовани досије, у којима су акти архивирани хронолошким редом. У деловоднику је утврђивана веза између појединих докумената, а осим основног броја, означаван је број досијеа у коме је документ архивиран, док су изворни поверљиви акти посебно архивирани.⁴¹ Појединачни акти носе ознаке: пријемни штамбиль

³⁹ AJ-385, Платни списак особља Краљевског Генералног конзулатата у Буенос Ајресу, октобар-новембар 1925.

⁴⁰ AJ-385, Извештај Пов. бр. 257 од 10. јуна 1920. године.

⁴¹ AJ, 385-30-210, Тромесечни преглед рада Посланства Пов.бр. 567/33 од 15. јануара 1934.; Записници о примопредаји.

са називом Посланства, број под којим је заведен у деловодном протоколу, датум завођења, ознаку степена поверљивости и ознаку досијеа у коме се налази. Сачувани су поверљиви деловодни протоколи за године 1928, и 1936-1945, те регистар за године од 1942-1946, који је вођен као предметни регистар.

У обични деловодни протокол Посланства су осим општих аката завођени и финансијски документи, услед, како то сам отправник послова З. Драгутиновић објашњава "апсолутног недостатка особља".⁴²

Због описане унутрашње организације Посланства, посебно је вођен деловодник конзуларног одсека у коме су евидентирани само они акти који су по својој природи захтевали даљи поступак, док они без важности нису завођени, већ су решавани под ознаком "службено", а оваква пракса оправдавана је, као и раније, недовољним бројем службеника.⁴³

Имајући у виду све наведено могуће је констатовати како је канцеларијско пословање ствараоца фонда било децентрализовано.

Пратећи записнике о примопредаји дужности између шефова Посланства, видљиво је да многи од њих стављају примедбе у погледу ажуруности, савесности и ефикасности канцеларијског пословања, а такође записници говоре о бројним и крупним недостатцима у погледу функционисања Посланства у том смислу, те сведоче о несрћености администрације, изгубљеним књигама, растуреним и незаведеним актима, непостојећим регистрима и сл.

СТАЊЕ И ЗНАЧАЈ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ

Грађа Посланства Краљевине Југославије у Буенос Ајресу примљена је у Архив Југославије од Савезног секретаријата за иностране послове 29. марта 1990. године, и том приликом је прегледана да би у записнику о примопредаји бр. 405/1, састављеном 4. априла 1990. године, било констатовано да је некомплетна, несрћена и неразграничена на фондске целине, те да њена физичка заштита није одговарајућа.⁴⁴ У прилогу овог записника постоје и два пописа грађе, први с нумерацијама на фасциклатама од броја 1 до броја 45, и други од броја 1 до броја 60, а књиге су пописане у другом попису, у континуитету са фасциклатама и то од броја 41 до броја 51. У оба пописа грађе је подељена на политичку и конзуларну, и даље класификована по досијеима на основу тематског принципа како је то била пракса у регистратурском пословању творца фонда, са насловима на фасциклатама и досијеима, који представљају основне одреднице о садржају и распону година грађе. Количина преузете архивске грађе износи 8 метара, односно 93 фасцикли и 11 књига евиденција.

⁴² AJ, 385-30-210, Пов. бр. 567/33 од 15. јануара 1934. године.

⁴³ Исто.

⁴⁴ Досије фонда 385.

Осим што је грађа била у несрећеном стању, приликом њеног сређивања, установљено је да се налази и измешана са грађом која по својој провенијенцији припада другим фондовима попут Посланства Краљевине Југославије у Сантијаго де Чилеу, исељеничком изасланику Министарства социјалне политике, а пронађена је и грађа војног изасланика Владе Краљевине Југославије у Лондону, која према важећим архивистичким правилима припада Војноисторијском архиву, па су у том смислу учињена потребна разграничења.

Како је укидањем Генералног конзулатата Краљевине СХС у Буенос Ајресу новоосновано Посланство преузело његове послове и архиву, грађа Конзулатата је, у сагласности са постојећом административном праксом у том дипломатском представништву, била укључена у грађу Посланства, па су и у том погледу учињене потребне интервенције – разграничења. Исто тако, разграничена је грађа Посланства Краљевине Југославије од грађе дипломатског представништва ДФЈ у Буенос Ајресу, а граничне године сређене архивске грађе јесу 1928-1945.

Приликом сређивања грађе тога фонда имала се у виду садржајна вредност докумената, а учињен је и покушај да се оцена вредности архивске грађе донесе на основу модерних критеријума историјске науке у смислу афирмације друштвене историје као свеобухватног погледа на забивања у прошлости. Јер како проблем исељеништва у доба постојања Краљевине Југославије у југословенској историографији скоро да и није обрађиван и како су могући извори сазнања о њему веома ограничени, сматрало се да архивска грађа тога фонда својом укупношћу може да сведочи првенствено о општим друштвеним приликама међу исељеништвом, а онда и о односу Краљевине Југославије према том питању, па је приликом валоризације архивске грађе такав став добио примаран значај. Осим тога, за валоризацију грађе коришћен је и критеријум спољних и других обележја докумената.

Кад је реч о документима који су издвојени као безвредни регистратурски материјал, ваља нагласити како они по свом садржају нису значајни за историјску науку, те немају особине трајно вредних историјских докумената, нити постоји друга друштвена потреба за њиховим чувањем. Реч је превасходно о разним и бројним протоколарним актима, документацији о издавању пасопаша и виза, финансијској архиви која не пружа податке трајне вредности, административној преписци без значаја, о општој документацији која је имала само оперативну вредност, разним уверењима, молбама, захтевима и слично, што све није од интереса за историјску науку. Безвредни регистратурски материјал издвојен је у количини од 4,85 метара.

Архивску грађу овог фонда чине оригинални документи, оверене и неоверене копије, она је веродостојна и писана на српском, шпанском, енглеском и, мањим делом, на француском и словеначком језику, а у погледу врсте докумената то су политички извештаји, разне врсте

преписке, информације, слеборати, конвенције о међународној сарадњи, дешифровани и обични телеграми, месечни извештаји МИП-а, брошуре, штампа, фотографије и др.

У настојању да се искористи начин архивирања докумената у регистратури, дакле по досијеима, и у оквиру њих према тематици, а с обзиром на њену фрагментарност и некомплетност, архивска грађа тог фонда срећена је према принципу функције и делатности ствараоца фонда. Тако је класификациона структура грађе фонда следећа:

- I ПОЛИТИЧКИ ИЗВЕШТАЈИ ПОСЛАНИКА
- II ПОСЛАНСТВО И АНТИЈУГОСЛОВЕНСКА ДЕЛАТНОСТ
- III ЈУГОСЛАВИЈА У РАТУ
- IV ДРУШТВЕНИ ЖИВОТ ИСЕЉЕНИКА
- V КОНЗУЛАТИ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ У ЈУЖНОЈ АМЕРИЦИ
- VI ПРИЛИКЕ У АРГЕНТИНИ
- VII ИСЕЉЕНИЧКА ШТАМПА
- VIII МЕЂУНАРОДНИ ОДНОСИ
- IX ОРГАНИЗАЦИЈА И РАД ПОСЛАНСТВА
- X КЊИГЕ ЕВИДЕНЦИЈА

Будући да је представништво Краљевине СХС – Краљевине Југославије у Буенос Ајресу у дугом низу година било једини заступник интереса југословенске државе у Јужној Америци, и имајући у виду посебне услове у којима је функционисало, његова архивска грађа, иако некомплетна, фрагментарна и сачувана у малим количинама, садржи вредне податке о бројним политичким, економским, социјалним и културним проблемима југословенског исељеништва на том континенту.

Тако се у грађи фонда наилази на разноврсне податке о политичким превирањима и расположењу у југословенској колонији, а посебно о деловању антијугословенски оријентисаних група попут ХСС, Хрватских Домобрана и усташа, чије интересе су на том простору заступали, између осталих, и П. Радић, А. Мајнарић, Б. Јелић, А. Валента, М. Вујева и други, црногорских сепаратиста, појединачних припадника католичке цркве, чија је политичка и пропагандна активност била развијена у читавом том раздобљу, а посебно у ратно време.

Како су збивања у Југославији увек имала одређени одјек међу исељеницима, кроз грађу тога фонда могуће је упознати се с њиховим реакцијама на многе догађаје у њиховој домовини, а посебно су занимљива реаговања на убиство краља Александра, те рат и окупацију Југославије.

Такође, архивска грађа тога фонда садржи преписку Посланства с краљевском владом у Лондону, која обухвата виште различитих тема као: опште политичке прилике у Југославији, деловање саме владе, активност

покрета Д. Михаиловића и партизанског покрета, извештаје о економским приликама у окупирани земљи, питања југословенских избеглица и ратних заробљеника, разне пропагандне материјале, извештаје о ослобођењу Београда и друго.

Свакако да из грађе фонда која се односи на ратни период вальа издвојити ону која сведочи о настојању југословенски определеног дела исељеништва да помогне земљи у рату, било путем упућивања новчане и хуманитарне помоћи, или преко организовања добровољачких јединица.

Даље, грађа Посланства у Буенос Ајресу пружа обавештења о бројности, националном саставу и социјалном статусу исељеништва, економским приликама, радним односима, те о културним и образовним активностима у југословенским колонијама у Јужној Америци. У овом погледу потребно је да се посебно укаже на постојање бројних исељеничких друштава као што су Југословенска народна одбрана, Соко, Југословенско потпорно друштво, Јадран, Гвозд, Косово, Зора, Преспа и друга, јер архивска грађа сведочи о њиховим активностима, политичкој припадности, бројности, организацији и слично.

Исто тако, фонд пружа информације о исељеничкој штампи, њеној идеолошкој и политичкој оријентацији, начину финансирања и друго, а сама штампа доноси доста података о општим друштвеним односима међу исељеницима.

Посебно је значајна архивска грађа која сведочи о настојању Посланства да у име афирмације југословенске државе развије широку социјалну, образовну и културну активност међу исељеницима путем организовања основношколске наставе и набавке књига на матерњем језику, уметничких представа, давања новчане помоћи, пружања помоћи при запошљавању и на разне друге начине.

У грађи тога фонда налазе се и подаци о политичким и економским приликама како у Аргентини тако и у осталим државама Јужне Америке, те извештаји и процене о могућностима развијања привредне сарадње Краљевине Југославије с њима.

Осим миграционих статистика, података о прекоморском исељавању, података о депатријацијама и слично, тај фонд садржи и више месечних извештаја МИП-а о догађајима у свету, те стручне анализе појединачних спољнополитичких проблема Краљевине Југославије, какви су, рецимо, елаборат о македонском проблему из 1929. године, анализа МИП-а италијанске политике из 1932. године, или елаборат о немачким и мађарским мањинама у Краљевини Југославији из 1938. године.

Осим тога, архивска грађа фонда Посланства Краљевине Југославије у Буенос Ајресу је по својој садржини комплементарна и веома повезана са грађом фондова посланства у Бразилу и Чилеу, због разумљиве истоветности у погледу проблематике и круга политичких и друштвених

тема којима су се сва три представништва бавила у међуратном времену на територији Јужне Америке.

Као информативно средство тога фонда урађен је аналитичко-сумарни инвентар с именским, географским, тематским и институционалним индексима.

Приликом цитирања коришћене архивске грађе тога фонда наводи се сигнатуре која садржи ознаке Архива Југославије (AJ), броја фонда (385), броја фасцикли и јединице описа.

Укупна количина грађе овог фонда износи 3,15 метара, од тога 30 фасцикли, 210 јединица описа (3,00 метара) и 11 књига евиденција (0,15 метара).

Blagoje Isailovic

*Embassy of the Kingdom of Yugoslavia in Argentina – Buenos Aires 1928-1945
(Historic note)*

Summary

Having inherited the duties and the competences of the Consulate General of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes in Buenos Aires, the Embassy of the Kingdom of SHS – Kingdom of Yugoslavia, ever since its establishment in February 1929 until 1935 acted under very specific political, diplomatic, economic and social conditions as the sole representative of the Yugoslav state's interests in the South American continent. Faced with numerous immigrants, largely of Croat extraction, scattered all over the continent, the Embassy laid emphasis in its work on spreading and promoting the Yugoslav idea and the idea of a common state and on suppressing the activities of the anti-Yugoslav and anti-state organizations. A particular segment of its engagement was its work in the fields of culture, education as well as social welfare and legal protection of immigrants. In an effort to strengthen its activity among immigrants, the Embassy initiated the development of a network of honorary consular representative offices of the Kingdom of Yugoslavia that, particularly after 1928 spread throughout South America and which it administered until the establishment of the Embassies in Chile in 1935 and in Brazil in 1938.

The archival records of the Embassy include abundant information on political developments and circumstances among Yugoslav immigrants and their response to the developments in Yugoslavia both in the period between the two World Wars and in the course of the World War II. It is particularly important that they make it possible to study the social life of immigrants in a broad spectrum of topics and from many different aspects

and attest to the activities of the Embassy in Buenos Aires relative to these issues. The records also include valuable monthly reports of the Ministry of Foreign Affairs on political developments in the rest of the world as well as expert papers on particular foreign policy problems besetting the Kingdom of Yugoslavia.

Благое Исаилович

*Посольство Королевства Югославии в Аргентине – Буэнос-Айрес
1928-1945 (Историческая заметка)*

Резюме

Наследивая дела и надлежность Генералного консульства Королевства СХС в Буэнос-Айресе, Посольство Королевства СХС – Королевства Югославии, от момента своего основания, в феврале 1929 года, и до 1935 года, действовало в очень специфистичным политическим, дипломатическим, экономическим и опицественным условиям как единный заступатель интересов югославского государства на южноамериканском континенте. Столкнуто с многочисленным выселенцем ительством, большинством хорватского происхождения, рассширеном по целому континенте, тяжесть своего действия Посольство обосновало на расширению и аффирмации югославской идеи и идеи совместного государства, в суживанию действия антиюгославских и антигосударственных организаций, а оссобенная часть его ангажирования представляет работа на культурном, образованном, а также и на плане социальной и правовой защиты выселенных. В настойчивости, что бы усилить активность в среди выселенных Посольство было инициатором развития сетки почётных консульских представительств Королевства Югославии которая оссобено после 1928 года, рассширилась на пространство целой Южной Америки и котором оно руководило и управляло всё до основания Посольства в Чили в 1935 году и в Бразиле в 1938 году.

Архивские материалы Посольства содержат множество объявлений о политическими движениями и обстановками среди югославских выселенцев и реакции выселенцев на события в Югославии, как во время между мировым войнами, а также и в течении войны, и что иметь особеное значение, дает возможность рассмотрения общественной жизни выселенцев в широком спектре проблем и с разнообразных точек зрения, свидетельствует о ангажмане Посольства в Буэнос-Айресе по свем касающимся их вопросов. Однако, в материалах находятся ценные однотипные известия Министерства иностранных дел о политическим событиям в мире, а также профессиональные элаборации предназначены отдельным внешполитическим проблемам Королевства Югославии.